

матеріалу, дають можливість використовувати різні методи та форми навчання маючи на меті створення оптимальних умов для розвитку здібностей, нахилів, інтересів дітей та їхньої самореалізації в майбутньому.

Список літератури:

1. Базовий компонент дошкільної освіти України. – [Електронний ресурс] Режим доступу : <https://mon.gov.ua/ua/osvita/doshkilna-osvita/bazovij-komponent-doshkilnoyi-osviti-v-ukrayini>.
2. Березівська Л. Диференціація навчання як форма індивідуального підходу до дитини у працях українських педагогів / Л. Березівська // Рідна школа. – 2011. – № 8-9. – С. 75-80.
3. Николаева Л. В. Использование индивидуального и дифференцированного подходов в учебно-воспитательном процессе УДО / Л. В. Николаева // Дополнительное образование и воспитание. – 2010. – № 9. – С. 14-17.
4. Сухомлинський В. О. Серце віддаю дітям / В. О. Сухомлинський. – Київ, 1972. – 244 с.
5. Шпарик О. М. Проблема диференціації навчання в дослідженнях українських учених та науковців близького зарубіжжя / О. М. Шпарик // Український педагогічний журнал. – 2015. – № 4. – С. 152-164.

Науковий керівник: старший викладач кафедри дошкільної освіти Коваленко О. А.

В. В. Кривошея

Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

СОЦІАЛЬНЕ СИРІТСТВО ЯК СОЦІАЛЬНО-ПЕДАГОГІЧНА ПРОБЛЕМА

Актуальність теми дослідження. Зниження рівня матеріального і морального становища в сім'ї є як наслідок збільшення кількості дітей-сиріт при живих батьках, які отримали назву соціальні сироти. Відокремлення батьків від дітей, економічна нестабільність, зростання народжуваності дітей з патологіями – все це призводить до загострення та поширення сирітства.

Проблема сирітства стає дуже поширеною в Україні. Зокрема, за даними офіційною державною статистикою на 1 січня 2018 року в Україні 70 240 дітей-сиріт. Кожного року лише 4% дітей-сиріт беруть на усиновлення. Переважає національне усиновлення, але є і міждержавне [1].

Проблему соціального сирітства досліджують такі дослідники: О. Терновець, О. Коваленко, І. Галатир, Л. Кальченко та інші.

У соціокультурному аспекті соціальне сирітство розглядається як явище, зумовлене соціально-економічними та культурно-ціннісними факторами. База соціології дитинства дає змогу врахувати історичні, соціальні, культурні, економічні та психологічні фактори, що впливають на порушення [2].

В юриспруденції проблема сирітства розглядається в контексті причин виникнення цього явища та його профілактики; у педагогіці – в контексті правильного стилю виховання, який не зводиться до контролю за поведінкою, дозвіллям, а полягає в її підтримці, збереженні духовного світу; у психології – у контексті запобігання деформації відносин дитини-сироти з людьми, які її оточують; у соціальній педагогіці – у контексті соціально-педагогічного аналізу явища сирітства, причини, та заходи профілактики і подолання цього явища [3].

Щодо історичного аспекту то у XVIII-XIX ст. до категорії «сиріт», які претендували на державну допомогу, відносили: «круглих сиріт» - дітей, які втратили обох батьків унаслідок їх смерті; дітей «сірих» і «убогих»(інвалідів); позашлюбних дітей, матері яких потребували допомоги у вихованні дітей; підкидьків, доставлених поліцією [2].

Дослідники виокремлюють два основних види сирітства:

- 1) повне сирітство;
- 2) соціальне сирітство.

Сирітство – соціальне явище, зумовлене наявністю у суспільстві дітей, батьки яких померли.

Зокрема, Ченбай І. В. [4] стверджує, що соціальне сирітство – 1) соціальне явище, спричинене ухиленням, або відстороненням батьків від виконання батьківських обов'язків по відношенню до неповнолітньої дитини; 2) це діти з гарантованим державою правом та найбільшою потребою мати сім'ю – батька й матір.

Соціальні сироти – це особлива соціально-демографічна група дітей, які внаслідок соціальних, економічних та морально-психологічних причин zostались сиротами при живих батьках. До них належать безпритульні та бездоглядні діти, тобто «діти вулиці». За визначеннями ЮНІСЕФ (Дитячого фонду ООН) діти вулиці це – 1) діти, які не спілкуються з власними родинами і живуть у тимчасових сховищах, або не мають взагалі постійного пристановище і кожен день ночують будь-де: їхніми першочерговими потребами є фізіологічне виживання і пошук житла; 2) діти які підтримую контакт з сім'єю, але через бідність, перенаселеність, різні види експлуатації та зловживань стосовно до них проводять більшу частину дня, а інколи і ночі на вулиці; 3) діти-вихованці інтернатів та притулків, які з різних причин втекли з них і перебувають на вулиці [4].

Також кожна дитина має право на виховання в сімейному оточенні, незалежно від того, може її біологічна сім'я забезпечити нормальні умови для життя чи ні, і чи здатні батьки належним чином виконувати свої обов'язки. Щодо дітей, які за певних обставин залишаються без батьківського піклування – обов'язок забезпечення їхнього розвитку на себе бере держава.

Безпалько О. В. [3] виокремлює такі причини, що провокують зростання кількості дітей-сиріт та дітей позбавлених батьківського піклування є:

- 1) зростання рівня алкоголізації населення (58%)
- 2) низький рівень матеріального забезпечення сімей з дітьми (56%)
- 3) безвідповідальне ставлення батьків до виконання сувоїх обов'язків стосовно дітей (56%)
- 4) зловживання батьками наркотичних засобів (32%)
- 5) відсутність дієвих програм роботи (48%)
- 6) зниження моральності населення (38%)

Як наслідок зростання соціального сирітства відзначають 45% опитаних громадян. Фактори, що впливають на поширення соціального сирітства можна згрупувати у дві групи.

Перша група – внутрішньосімейні:

1. безвідповідальне ставлення до батьківських обов'язків;
2. вживання алкоголю та наркотичних засобів;
3. злочинна діяльність та агресивна поведінка батьків.

Друга група – загальнодержавні:

1. бідність сімей які виховують неповнолітніх дітей;
2. відсутність дієвих соціальних програм підтримки сімей;
3. підвищення рівня смерті та психічного захворювання населення.

Вважаємо, що для зменшення кількості соціальних сиріт треба створювати різноманітні установи, де в центрі уваги є сім'я. Держава має допомагати матеріально, соціально та психологічно, а також створювати умови і можливості для виховання дітей у сім'ї.

Список використаних джерел:

1. Державна служба України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Терновець О. М. Соціальне сирітство як соціально-педагогічна проблема / О. М. Терновець // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2012. – №3. – 61–68.
3. Безпалько О. В. Соціальна педагогіка в схемах і таблицях: навч. посіб. / О. В. Безпалько. – 2003. – 134 с.
4. Ченбай І. В. Сучасний зміст понять «сирота», «сирітство» / І. В. Ченбай // Соціальна педагогіка : теорія та практика. – 2010. – №3. – С.4–10.

Науковий керівник: к. пед. н. доцент кафедри ПО Зобенько Н.А.